

Gemeentebreed

Ondertekening

A. Bas

Ook in het kerkelijk leven zijn soms bepaalde trends waar te nemen. Zo hebben we in onze kerkorde de afspraak vastgelegd dat ambtsdragers de drie formulieren van eenheid zullen ondertekenen en zijn voor die ondertekening ook formulieren vastgesteld (vgl. art. 53 en 54 van de kerkorde). Van oudsher had deze ondertekening een plaats op de eerste kerkenraadsvergadering na de bevestiging, maar een aantal jaren geleden kreeg die ondertekening in een toenemend aantal gemeenten een plaats in de bevestigingsdienst zelf. Mijn indruk is dat het aantal gemeenten waarin dit gebeurt, weliswaar niet meer groeit, maar dat het her en der nog wel gebeurt. Echter, is het nu ook een goed gebruik? Over die vraag wil ik met u eens nadenken.

Predikanten

Om een goed antwoord te geven op de vraag zoals die hierboven gesteld werd, wil ik eerst met u een blik werpen in de geschiedenis. En die leert ons dan, dat meteen vanaf het allereerste begin van ons gereformeerd kerkverband van predikanten een handtekening verlangd werd onder de gezamenlijke belijdenisgeschriften. Op het Convent van Wezel (1568) werd afgesproken dat aan predikanten gevraagd zou worden of ze instemden met de leer van de kerk, en de allereerste synode, gehouden in Emden 1571, vroeg van predikanten al een handtekening onder de belijdenis. Dit gebeurde ter synode, maar van afwezige en nieuwe predikanten werd naderhand alsnog een handtekening gevraagd.

De eerste ondertekeningsformulieren werden opgesteld door de classis Alkmaar (1608) en Buren (1610), die daarin gevolgd werden door de particuliere synodes van Zeeland (1610) en Gelderland (1612). Een landelijk formulier werd vastgesteld door de bekende synode van Dordrecht (1618-1619). Opvallend daarbij is, dat dit formulier oorspronkelijk bedoeld is om ondertekend te worden op de classis. Het begint namelijk met de woorden: 'Wij ondergetekenden, dienaren des Woords binnen de classis ... van de Gereformeerde Kerken in Nederland.' Pas in 1978 is door een generale synode uitgesproken dat het ondertekeningsformulier daarnaast door predikanten ook op de kerkenraad getekend dient te worden.

Ouderlingen en diakenen

Van predikanten is vanaf het allereerste begin van het gereformeerd kerkverband een handtekening onder de belijdenis gevraagd, maar bij ouderlingen en diakenen ligt dat wat anders. Vóór de bekende synode van Dordrecht (1618-1619) was men het daar niet over eens en ook deze synode zelf heeft een ondertekening door ouderlingen en diakenen niet verplicht gesteld. Wel schijnt dit in de periode daarna een min of meer algemeen gebruik in de kerken te zijn geworden, dat in 1905 ook in de kerkorde is vastgelegd.

Voor zover ik heb kunnen nagaan, is het pas de Generale Synode van Groningen-Zuid (1978) geweest, die een ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen heeft vastgesteld. In de Acta van deze synode wordt gesproken over 'de nieuw vast te stellen tekst van het ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen', die in overeenstemming dient te zijn met dat voor dienaren des Woords. Wie beide formulieren vergelijkt, komt tot de ontdekking dat ze tot op grote hoogte inderdaad met elkaar in overeenstemming zijn.

Vanouds op de classis

Keren we terug naar de vraag of het een goed gebruik is om de ondertekening van de drie formulieren van eenheid in de bevestigingsdienst plaats te laten vinden, dan moet allereerst worden vastgesteld dat dit een wijziging betekent ten opzichte van het beleid zoals dit vanouds door de kerken gevoerd is. Immers, in ieder geval sinds de synode van Dordrecht (1618-1619) vond ondertekening door predikanten *op de classis* plaats. En ga ik dan te ver, als ik veronderstel dat dat te maken had met de positie en de taak van de classis, juist met betrekking tot predikanten? Immers, volgens de Dordtse Kerkorde was het de classis die aankomende predikanten moest examineren, beroepen op predikanten moest goedkeuren en beslissen moest of een predikant afgezet diende te worden. Met andere woorden: het ondertekeningsformulier is een (juridische) verklaring van de predikant tegenover de vergadering die bij schending ervan tot maatregelen bevoegd is.

Als deze voorstelling van zaken juist is, is ook goed te verklaren waarom men later naast ondertekening op de classis van predikanten bovendien ook nog een ondertekening op de kerkenraadsvergadering is gaan vragen. Immers, naast de classis heeft ook de kerkenraad een belangrijke taak in het toezicht op de dienaren des Woords. Al was het alleen maar, omdat in het bevestigingsformulier voor ouderlingen en diakenen het toezien op leer en leven van de dienaren des Woords één van de taken van de ouderlingen wordt genoemd. En zo bezien, is tenslotte ook de ondertekening door ouderlingen en diakenen op de kerkenraadsvergadering een logische keuze. Immers, bij het toezicht op hun leer en leven speelt de kerkenraad een nog grotere rol dan hij dat bij predikanten al doet.

Dit alles betekent wel, dat het dan geen goede gedachte is om de ondertekening een plek te geven in de bevestigingsdienst. Immers, door de artikelen 79 en 80 van de kerkorde wordt aan de gemeente geen rol toegekend als het gaat om tucht over ambtsdragers. Die is daar enkel en alleen de verantwoordelijkheid van kerkenraad en classis, en vandaar dat het ook voor de hand ligt om in hun vergaderingen de ondertekening van het bevestigingsformulier als juridische verklaring een plek te geven. En niet in de bevestigingsdienst, waar de ambtsdragers immers hun ambt aanvaarden en hun beloften afleggen ‘voor God en zijn heilige gemeente’.

Dubbel

Tegen bovenstaande redenering zou kunnen worden ingebracht, dat het toch goed is dat ook de gemeente zich ervan bewust is dat haar ambtsdragers zich door middel van hun handtekening gebonden hebben aan de leer van de kerk. En op zich is daar best iets voor te zeggen. Maar mijns inziens is het niet nodig, om *om die reden* de ondertekening een plaats te geven in de bevestigingsdienst. Immers, met hun jawoord op de vragen van het bevestigingsformulier verklaren de ambtsdragers dat óók al. Denk maar aan de tweede en derde vraag uit het formulier! Zo bezien heeft ondertekening naast het al gegeven jawoord zelfs iets dubbels.

Aan de andere kant: als de aanwezigheid van de gemeente toch van belang wordt geacht, dan is daar op zich natuurlijk geen bezwaar tegen. Gemeenteleden die zich op de eerste kerkenraadsvergadering na de bevestiging melden om bij de ondertekening aanwezig te zijn, kunnen niet geweigerd worden. En ook is het voorstelbaar dat een kerkenraad om die reden de ondertekening een plaats geeft direct na de bevestigingsdienst. Ondertussen is dat formeel gezien dan echter geen verlengstuk van de dienst zelf, maar een vergadering van de kerkenraad in aanwezigheid van de gemeente.